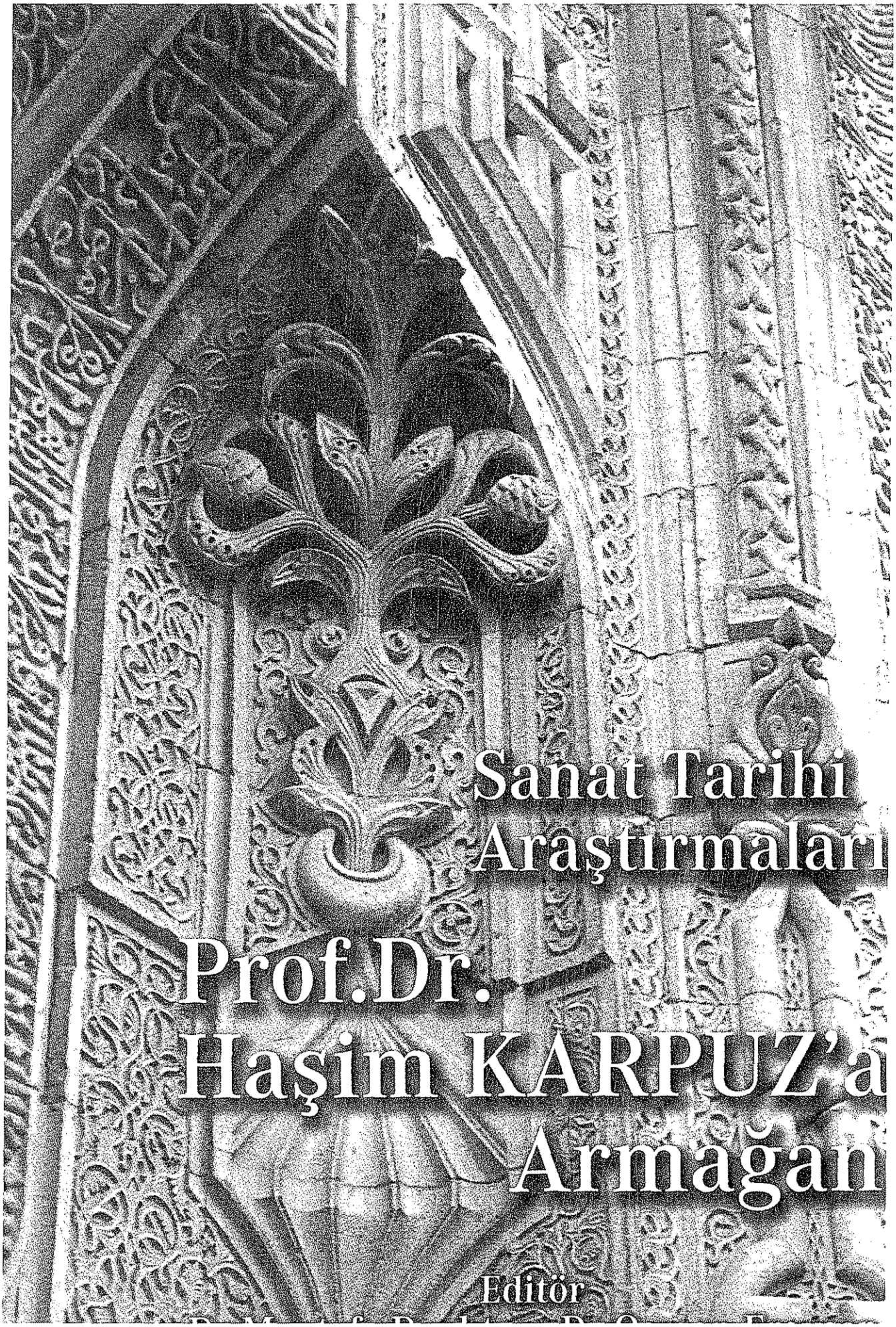

Sanat Tarihi Araştırmaları

Prof.Dr. Haşim KARPUZ'a Armağan

Editör

SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI

PROF.DR.HAŞİM KARPUZ'A ARMAĞAN

Editör
Mustafa DENKTAŞ
Osman ERAVŞAR

Sanat Tarihi Araştırmaları

Prof.Dr. Haşim Karpuz'a Armağan

Editör:

Mustafa Denktaş-Osman ERAVŞAR

Baskı
Erman Ofset

Kıvılcım Kitapevi
Kayseri

Konya, Şubat 2007

ISBN 975-6667-05-7

Kitaptaki makalelerin bilimsel sorumlukları yazarlarına aittir.

©

İÇİNDEKİLER

SUNUŞ 5

PROF.DR.HAŞİM KARPUZ'UN ÖZGEÇMİŞİ 7

KUBAD-ABAD ÇİNİLERİNDE MASAL VE DOĞA YARATIKLARI 25
Rüçhan ARIK

HARPUT'TA SUNGUROĞLU KONAĞI 37
İsmail AYTAÇ

SELÇUKLU DÖNEMİNDE İNŞA EDİLEN
BAZI AKŞEHİR YAPILARINDA MALZEME KULLANIMI 51
Ömür BAKIRER

KONYA –HADİM DOKUMALARIYLA
İŞLEMELERİ SOFRA ALTLARI VE PEŞKİRLER 65
H.Örcün BARIŞTA

TÜRKİYE SELÇUKLULARI ZAMANINDA KONYA'NIN
TİCARET YAPILARI ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME 71
Ali BAŞ

YENİ OKUNAN KİTABELERİYLE
ADIYAMAN ULU CAMİİ'NİN TARİHİ SERÜVENİ 79
Ahmet Ali BAYHAN

SELÇUKLU VE BEYLİKLER ÇAĞINDA KASTAMONU
(Ortaçağ Kent Fiziği Üzerine Belirlemele 93
Z.Kenan BİLİCİ

NORVEÇ'TEKİ DİYALEKTOLOJİ VE UYGULAMALARI 10'
Bernt BRENDEMOEN

ÇİVRİL BAYAT KÖYÜ CAMİİ 11!
Saim CİRTİL

ERZİNCAN ÇAYIRLI EŞMEPINAR KÖYÜ
MEZAR-MEZAR TAŞLARI 12!
Halit ÇAL

TEKSTİL ÜRÜNLERİNİ SAKLAMADA
KULLANILAN HALI VE DÜZ DOKUMA YAYGILAR 15!
Bekir DENİZ

ALTINYAYLA ULU CAMİSİ 16!
Mustafa DENKTAŞ

HARPUT'TA SUNGUROĞLU KONAĞI

*İsmail AYTAÇ**

1.GENEL HATLARIYLA TÜRK EV MİMARİSİ

İnsanın temel ihtiyaçlarının başında beslenme ve barınma gelmektedir. Barınmayı mimari faaliyete dönüştürürken de yaşadığı coğrafyanın, ikliminin, kültür ve geleneklerinin özelliklerini yansıtmıştır.

Ev-bark Türkler için her zaman kutsal bir anlam taşımıştır. Yapılan çalışmalar sonucunda elde edilen bilgilere göre, Orta Asya Türk çadırı ile Türk evi arasında ortak özellikler bulunmaktadır (Küçükerman, 1985, 26-32). En eski Türk devletini kurmuş olan Hunlar, yazın yaylalarda çadırları, kışın ise kerpiç ve tuğladan inşa ettikleri toprak damlı evleri kullanıyorlardı. Göktürkler ilk şehirleşmeyi başlatmış, Uygurlar ise bir avlulu ve etrafında odaların yer aldığı evleri inşa etmişlerdir. Türkler'in İslam dinini kabul etmesiyle birlikte ev mimarisinde farklı gelişmeler meydana gelmiştir. Bu dinin getirdiği mahremiyet anlayışı, evlerde erkeklerin oturduğu selamlık ve kadınların oturduğu haremlik kısımlarına ayrılmasına sebep olmuştur.

Selçuklular zamanında, evler derin temeller üzerine kurulmuş, malzeme olarak kerpiç, tuğla ve ahşap kullanılmıştır (Cezzar, 1977, 216). Osmanlılarda evler dar sokaklar üzerinde bulunurdu ve giriş kapısından avluya geçilirdi. Zemin kat, genelde ahır, depo, kiler olarak kullanılır; üst katta sofa, sofaya açılan odalar ve mutfak bulunurdu.

Sofasız, dış sofalı, iç sofalı ve orta sofalı diye isimlendirilen Türk ev plan tipleri (Eldem, 1968), yaşanan coğrafi bölgelere göre çeşitlilik arz ettiği gibi, aynı coğrafi bölgede farklı plan ve malzeme özellikleri de ortaya çıkarmıştır (Küçükerman, 1995, 23-71).

2. HARPUT EVLERİ

Güneyindeki büyük bir ovayı kucaklayan Aslan Dağı'nın üzerinde kurulmuş Harput'tan günümüze orijinal özelliklerini koruyarak gelebilen ev (Yaşa, 1992, 187-191- Demirkol, 1999, 357-364) sayısı oldukça azdır.

Harput konut mimarisine ait en eski örneği iç kalenin kuzey tarafında bulunan Artuklu Sarayıdır (Danık, 2001, 50-51). Evliya Çelebi 17. yüzyılın ortalarında gezdiği Harput'ta Munzurzade ve Kösezade saraylarından bahsetmektedir (Çelebi, 1986, 171). 19. yüzyıl sonlarında seyyahların çektikleri fotoğraflarda görüldüğü gibi (Fot.1,2), Harput evleri yalçın kayalar üzerine veya dağ yamaçlarında birbiri üzerine istiflenmiş katlar şeklinde bazen de düzlük, kuytu, dar alanda sıkışmış şekilde inşa edilmiştir. Bu durum dar ve dolambaçlı sokakların oluşmasına sebep olmuştur.

Anadolu'nun diğer bölgelerinde gördüğümüz gibi, Harput'ta da zemin kat oldukça sade ve taştan inşa edilmiş, ikinci derecede hizmet fonksiyonu olmasına karşın üst katın hazırlayıcısı durumundadır.

Genellikle iki katlı olan Harput evlerini bir dış avlu çevreler. Evin dış duvarı genellikle sokağın tabi çizgisini izler. Dış avlu, insanların ve hayvanların evin kapalı kısımlarına aynı kapıdan geçişi sağlayan ve ev ile sokak arasında kalan hayat kısmıdır. Avluya taş kemerli, demir tokmaklı ve saçla kaplı iki kanatlı "dervaze" denilen bir cümle kapısı ile girilir. Cümle kapısının

kanatlarından sol kanadın alt ortasında ayrıca üstü yarım daire biçiminde ' cm, eninde 80 cm. boyunda ufak ikinci bir kapı daha vardır. Bu kapı iki kana büyük kapının her iki kanadının da kapalı olduğu zamanlar, ev halkın azıcık eğilerek girip çıkmalarını sağlardı. Büyük kapının her iki kanadın açılması ancak düğünlerde, büyük ziyafetlerde, bilhassa bayramlarda olur (Sunguroğlu, 1968, 260-261). Bunun sonucu olarak evlerin zemin katları c avlu ile çevrilmiş ve penceresiz olarak üst kat tabanına kadar yükselir. Bunı üzerinde ise üst kat değişik biçimde gelişir. Alt kat biraz alçak olup pencerel çok küçük tutulmuştur. Üst kat, alt kata karşın bol pencereli, çıkmalar daha hareketli ve daha yüksektir. Evin sokağa bakan kısmına payandalar desteklenen çıkmalar yaparak, sokak ve manzara ile ilişki kurulmuş mekan genişletilmiştir (Fot.3). Çıkmalı ve hareketli üst katı toprak dam örte Evler dıştan ahşap pervaz ve pencere kafeslerinin dışında boyanmamış tal halleriyle bırakılmıştır.

Haremlik ve selamlık olarak iki ana bölümde biçimlenen Harp evlerinin haremlik kısmının iç avlusuna taş kemerli kabara ve tokmaklar tezyin edilmiş bir kapıdan girilir (Fot.4). Üzeri kapalı olan iç avluda, üs kapalı ve önü açık bir tandırlık, bir tarafta kiler, odunluk ve tuvalet yer al İç avludan taş merdivenle harem kısmına çıkılır. Harem dairesi sofa denil kapalı bir salon ve buraya açılan muhtelif odalardan oluşur. Oturma, misaf yatak odaları gibi. Bu bölümün gerek alt kattan, gerekse üst kattan bir ka ile selamlık kısmına bağlantısı vardır.

Erkeklerin oturduğu selamlık kısmına dış avludan girilir. Selamlı sofaya açılan birçok odadan oluşur. Odalardan birisi büyük selamlık odasıd ki, misafirler buraya alınır. Oda tavanı yüksek, pencereler oldukça gen ve önü çıkmalı (şahnişinli)dır (Yıldız, 1965, 23-24). Diğer odalar misafir oturma odalarıdır. Oturma odasında zeminden 25-30 cm. yükseklikte bir oca (şömine) yer alır ki, bu ocağın cepheye gelen kısmı çeşitli motiflerle bezenmişti Bazı evlerde bu bölümde küçük bir mutfak ve kiler de yer alır (Koyunlu, 198 5-27).[2] Selamlığın alt katında ahırlar ve samanlık yer alır (Fotograf 6). Ahırl ve sokağa bakan küçük pencerelerle aydınlanır. Küçük baş ve büyük ba hayvanların yerleri birbirinden ayrılmıştır.

Selamlık ve haremlik şeklinde biçimlenen bu düzen daha çok zeng evlerinde görülür. Çoğu eski büyük ailelerin olduğu bu evlerin yanı sıra küçü evlerde de benzer özellikler görülmekte, değişiklik ebatların küçülmesinde bazı bölümlerin olmayışı noktasında toplanmaktadır.

Sokaktan geçenlerin kadınları görmelerini önlemek için pencerele kafesler konmuştur. Bu kafesler dikdörtgen bir çerçeve içine 2 veya 3 cı aralıkla dikey veya çapraz olarak çakılmış çıtalarla yapılmıştır (Fotoğraf 3).

Evlerde en çok kullanılan malzeme taş ve kerpiçtir. Genellikle temeller ve kalın dış duvarlarda taş, iç bölme duvarlarında kerpiç kullanılmıştır. Ta duvarlarda, kireçli derz, kerpiç duvarlarda ise samanı bol toprak harç sıvanmıştır. Bazı evlerde ise alt kat duvarları taş, üst kat duvarları kerpiç inşa edilmiştir, ikinci katta kerpiçle örülen kısımlara, uzun ağaç hatıll atılarak (hımış duvar) duvarın düzgünlüğü ve kuvveti sağlanmıştır. Yine ba ev ve konakların cadde ve sokağa bakan cephe köşeleri beyaz kesme taşlar inşa edilmiştir. Tavan ve döşeme kısımlarında dişbudak, meşe, ardıç gil dayanıklı ağaç malzeme kullanılmıştır. Anıtsal yapılardaki çatılara karşılı genellikle evler diğer Güney ve Doğu Anadolu şehirlerinde olduğu gibi dü

damlı ve toprakla örtülüdür.

Evlerin iç bezemesinde çoğunlukla ağaç işleri dikkat çekmektedir. Duvarlarda yer alan dolaplar ve tavanlar çiçek motifleriyle süslenmiştir. Taş süslemeciliğine kapı girişlerinde ve ön cephede rastlanır.

Evlerin diğer bir özelliği ikinci katın cadde ve sokağa bakan orta kısmında beş veya yedi pencereli şahnişinlerin yer almasıdır. Bunlar ağaç çerçeveli ve camlı, çoğunlukla dıştan kafeslidir. Şahnişinlerde, evde gününü geçiren kadınların eğlenmeleri, oyalanmaları ve sokağa bakmaları sağlanmıştır (Sunguroğlu, 1968, 256).

Arazinin yamaç engebeli ve malzemenin dayanıksız oluşundan dolayı evler zamanın yıkıcı etkilerine dayanamamıştır. Bununla birlikte hala sağlam kalan bir kaç eski ev, Harput evlerinin üslubu ve hususiyetleri hakkında bize fikir vermektedir.

Harput konut mimarisi Elazığ'a da planlama, malzeme olarak aynen yansımıştır. 1930'lu yıllardaki fotoğraflardan ve günümüze ulaşan konutlardan anlaşılacağı üzere, iki veya üç katlı Elazığ evlerinde de genellikle dış ve iç sofalı evler çoğunluktadır (Aytaç, 2004, 22-24).[3]

3. SUNGUROĞLU KONAĞI

Sunguroğlu evi Harput'tun günümüze kadar gelen dikkate değer en önemli tarihi evdir. Sunguroğlu Evi, Harput Ağa Mahallesi Yakup Şevki Caddesi numara 10, parsel 7, ada 15' te yer almaktadır. Harput'a güney-batıdan girişte sağda,batı dış surların üstüne inşa edilmiştir(Fotoğraf 5). Bugün güneyinde Balakgazi Parkı bulunmaktadır. Evin şimdiki hisselerinin büyük bir bölümü Elazığ Belediyesine aittir.

3.1.MİMARİ ÖZELLİKLERİ

Yapı esasen iki bölümden ibaret olup doğudaki haremlik kısmı günümüze ulaşmamıştır. Yaşlı şahıslardan ve kaynaklardan alınan bilgilere göre haremlik bölümü dış avlulu, iki katlı,düz toprak damlı ve kalem işi süslemeleri ihtiva ediyordu. Avlu girişi iki kapılı ve üstü saçaklıydı. 1944 yılında çekilen resimde girişin sade kesme taştan basık kemerli, girişten sonra gelen methalin, sütunlu olduğu görülür (Sunguroğlu, 1968, 3-5).

1944 kışında evin güney batı odasının ön ve yan duvarları göçmüş, 1945 yılında tekrar onarılmış, ancak 1944 yılında evin daha eski olan haremlik kısmı da yıkılmış, sadece dış avlu girişi kalmıştır (Sunguroğlu, 1968, 3). Bu alan 1966 yılında Balakgazi Parkı yapılırken belediyece doldurulmuş, Selamlık kısmının çatısı Elazığ Belediyesi tarafından 1986 yılında yenilenmiş, dış duvarlarının bazı kısımları da onarılmış, ancak içi halen harap durumdadır.

Esas konumuz olan selamlık kısmı iki katlı, kagir duvarlı, kırma çatılıdır. Dış duvarlar kaba yonu duvar örgülü, iç duvarlar hımış örgülüdür. Çatının altı düz toprak damlıdır. Ev, batı taraftan manzaraya hakim, fevkani bir yapıdır.

Tek girişli zemin kat, samanlık ve ahır olarak kullanılmıştır (Plan 1) Doğu ve batı cephelerinde mazgal pencereler vardır. Avluya açılan girişin duvar kalınlığı 0.70m dir.

Avludan esas yaşama katına çıkış ahşap merdiven ile sağlanmıştır. Doğu cephe duvarı ahşap hatıllı, içten moloztaş, dıştan kırma taş örgülüdür (Fot.7)

İki kapı ve üç penceresi vardır. Çatma tekniğindeki ahşap kapı iki kanatlıd Her kanat üç panoya bölünmüş, ortadakiler madalyon ile süslenmiştir(Fot. Bunun sağında başka bir giriş daha bulunmaktadır. Sonradan açıldığı b olan bu girişten kuzey doğu köşede bulunan tuvalete geçit verilmiştir.

Evin üst katı genel Türk evi planı tipine göre (Eldem, 1975) dış sof bir mekan dağılımı gösterir (Fot.9). Sofaya açılan dört oda güney-doğu köşe mutfak vardır (Plan 2). Evin kuzey-doğu köşesinde saçağın altında tuvaleti y alır. Girişin önünde dört ahşap sütuna taşıtılmış duvarlara 1.80 m. mesaf basit saçak vardır. Çatının altındaki düz toprak damda son yenilemeler bacalar yapılmamıştır. Evin orijinalinin de kırma çatılı, kiremit örtülü saçaklı olduğu kaydedilmektedir (Sunguroğlu, 1968, 255). Evin tabanı tavanı ahşap kaplamadır.

Sofanın kuzey -doğu köşesinde dikdörtgen bir niş, bunun üzerinde l pencere vardır. Bu köşede yer alan musandıranın sadece zemininden 0.50 yüksekte olan ahşap tabanı mevcuttur. Sofanın tabanı saman katkılı toprak sıvanmış, ve üzeri ahşapla döşenmiştir. Tavanı 0.20 m genişliğindeki iki ha ile üç bölüme ayrılmıştır. Yanlar sade tavan olup, ortadaki ahşap süsleme ihtiva eder. Su sızıntılarından dolayı astarsız olan tavanda beyazlıkl meydana gelmiştir.

Sofanın güneyindeki mutfağa iki basamaklı ahşap merdivenle çıkıl Hımış olan giriş ve batı duvarı 0.20 m kalınlığındadır. Üçgen gözler kerp ve çamur ile doldurulmuştur. Mutfağın iki kanatlı kapıya sahip girişi vard Girişin sağında bir, doğu duvarında iki pencere, güneydoğu köşesin ocağı bulunmaktadır. Odanın içinde dolgu olduğundan zemin kaplama anlaşılmamakla birlikte,ahşap olduğu muhtemeldir. Kuzeybatı köşesin zeminden 1.00m. yüksekte ve 1.00m genişliğindeki kapı açıklığı çatıya ge vermektedir. Mutfaktan buraya çıkış seyyar merdiven ile olmalıdır. Geçitt çatıya ise ahşap basamaklarla çıkılmaktadır.

Sofadan tek kanatlı kapı ile güneybatı köşedeki odaya geçilir. I odaların giriş holünün ilerisinde, köşede bir gusülhane vardır. Kuzeyindeki o ile ortak olan duvar hımış örgülü olup kalınlığı 0.18m.dir. Ahşap muskaların kerpiç ve çamur ile doldurulmuştur(Fot.10). Batı duvarının ortasında odan tek penceresi vardır. Yan odaların pencerelerine bakıldığında buradakin sonradan yapıldığı anlaşılmaktadır. Zemin bütün odalarda ve sofada oldu gibi samanla karışık toprak sıva üzerine ahşap kaplamadır. Yüksekliği 4.00 olan oda, kirişleme tavana sahip olup, kirişler yan duvarların üstünde yer al hatıllara oturtulmuştur. Toprak örtünün görülmemesi için kirişlerin üstü ağaç dalları serilmiştir.

Güneydeki odanın kapısı iki kanatlıdır. Moloz taş ile örülmüş ol kuzey duvarında dörtgen bir niş vardır. Odanın batısında ahşap makatın kuz ucunda gusülhanesi mevcuttur. Odadaki iki pencerenin de yükseklikleri dışt 1.80 m. içten 2.20m.dir. Tavan üstten kaplama tekniğinde, kirişlerin üstü tahtaların yerleştirilmesiyle yapılmıştır. Tavandaki on bir kirişin duvarla yakın bölümleri dörtgen, orta kısımları yuvarlak olarak bırakılmış hatıllar i pervazlarla kapatılmıştır. Tavan tamamen kırmızı astar boya üzerine kalem süslemeyi ihtiva eder (Fot 11).

Cumbalı baş odanın iki kanatlı kapısının üstünde yaklaşık 0.80x1.(m. ebatlarında bir pencere bulunur. Giriş duvarı ile çıkmanın duvarla hımış örgüye sahiptir. Oda, iki kademeli ahşap oyma tekne tavana sahip

(Fot.14,15). Cumba cepheden 1.90 m taşkınlık yapar. Önde üç, yanlarda birer köşe penceresi mevcuttur. Duvarın ortasındaki pencere iki bölüm halindedir. Alt kısmı demir parmaklıklı olup, 1.20 m üstteki 1.70 m yüksekliğindedir. Bu cumba, geleneksel Türk evlerindeki çıkma tiplerine göre (Güren, 1959) oda genişliğinde normal çıkma, biçimine göre normal çıkma, yapısına göre de ahşap malzemeden konsol çıkmadır. Çıkma, Harput dış surlarındaki altıgen biçimli burçlardan birisinin üstünde oturtulmuştur (Fot.5). Burçtan dolayı giriş, çıkmanın altına değil, zıt yöne, yani doğuya yapılmıştır.

Evin en sağlam mekanı kuzeydeki olanıdır. Şöminenin varlığından dolayı burasının kışlık oda olduğunu düşünüyoruz. Orijinalinde çift kanatlı girişin her yanında sofaya bakan birer pencere var iken bunlar sonradan kapatılmıştır. Odanın sağ duvarındaki iki nişin yuvarlak kemerleri ile birlikte, 0.75 m yükseklikleri vardır. Sol duvarının ortasında yer alan mermer şöminenin mermer davlumbazı üzeri rumi süsleme işlenmiştir. Odanın batı duvarında iki pencerenin dıştan 2.00 m., içten 2.70 m yükseklikleri vardır. Diğer odalar gibi bunlarda sürgülüdür. Oda alttan kaplama sade tavana sahiptir.

3.2. SÜSLEME

Sunguroğlu evi zengin sayılabilecek ahşap ve kalem işi süslemeleri ihtiva etmektedir. Evin doğu cephesi tamamen yenilendiğinden orijinal süslemesi hakkında bilgimiz yoktur. Yukarıda da belirttiğimiz gibi, avlu girişinin basık kemerliydi ve süslemesi yoktu.

Batı cephesinde bulunan çıkma, yapıya hareketlilik kazandırmıştır. Çatısının alınlık kısmı ve pencereleri ile tarihi Türk evi görünümünü halen muhafaza etmektedir. Ev bu cephesiyle fevkani ve manzaraya hakim durumdadır.

Eve girişi sağlayan çatma tekniğinde imal edilmiş kapı kanatları dikdörtgen biçimli üç panoya bölünmüştür. Ortadaki panolarda oval şeklindeki kabartmanın yüzeyine merkeze dik gelen oyma oluklar yapılmıştır. Merkezde küçük bir oval şekil daha vardır. Kapı tokmağı günümüze ulaşmamıştır.

Sofa tavanının orta bölümü iki kademeli olup, oval biçimindeki kısım 0.20 m daha yüksektir. Böylece, oluşan yan yüzeye ok ucu (üçgen) şeklindeki doğrama parçalar çakılarak etrafı dolanan bir kuşak oluşturulmuştur. Tavanın göbeğinde çıtaların merkeze dik olarak yan yana çakılmasıyla iç içe iki oval şekil meydana getirilmiştir. Ortadakinin çıta başları ok ucu biçiminde kesilerek dişler yapılmıştır. Merkezde küçük yekpare bir pano daha vardır (Fot.9).

Cumbalı odanın güneyindeki odanın zengin kalem işi süslemeler vardır. Tavan önce kırmızı boya ile astarlanmıştır. Mevcut olan kirişlerin tahtaların aralardaki çıtaların üzerinde salbekli şemse (madalyon) motifler yapılmıştır. Salbekler tığ şeklinde olup, şemsenin içinde basit bitkisel motifler yapılmıştır (Fot.12). Kalın konturlu motiflerin içi boş bırakılmış, böylece astar boyasının görülmesi sağlanmıştır. Kirişlerin duvarlara bir metrelik bölümler kesilerek dörtgen şekline getirilmiştir. Alt yüzeylerine siyah (veya lacivert astar üzerine demet halinde ve birbirinin üstüne gelmeyecek şekilde natüralis çiçekler yapılmıştır (Fot.13). Duvarların üstündeki hatılları gizleyen pervazları üzerleri de süslüdür. Batıda aynı nar çiçeklerin yan yana tatbik edilmesi ile yanlarda ise "S" kıvrımları arasındaki boşluklara, ortada yer alanlar daha büyük olmak üzere nar çiçekleri yapılmıştır.

Boya olarak lacivert, siyah, krem rengi ve kırmızının tonla kullanılmıştır. Ancak bu renklerin zamanla orijinal tonlarını kaybetm olabileceğini de düşünmek gerekir. Zira çatıdan inen su akıntıları yerler bozulmalara sebep olmuştur.

Sanatkar motifleri şablonlama usulü ile yüzeye tatbik etmiştir. Böyle aynı bölümler üzerindeki motiflerin ölçülerinde farklılık oluşmamıştır.

Baş odanın iki kademeli tekne tavanı ahşap oymaları ihtiva emektec (Fot.14). Kademeler arasındaki yan yüzeylere, kenarları pahlanmış ok uçla çakılarak kuşak oluşturulmuştur. Daha alçak olan yüzeyde oval doğramalar içi dört yapraklı çiçek gibi oyulmuş ve tavana monte edilmiştir. Duvarla yakın kısımlarda içi oyuk dairelerin arasına ince çıtalar çakılmıştır. Bunlar (şerit meydana getirerek tavanı dolanmıştır. Duvarların tavana bitiştiği kısım(kesme dalga motifleri diziler kuşak oluşturulmuştur(Fot.15).

Kışlık odanın güney duvarında yer alan mermer şöminenin davlumbaz etraf şeritlerinde, oval şekillerin içinde kabartma noktalar mevcuttur. Dilin alınlığın üzerine rumilerden oluşan kompozisyon bunun üst kısmında kavi: silme bulunmaktadır (Çiz.1).

3.3. TARİHLENDİRME:

Cumbalı odanın güneyindeki zengin kalem işi ile süslü odanın doğ duvarında tavana yakın ahşap pervazın üzerinde yakın zamanda tesp ettiğimiz 4 sülüs yazı ile "Maşallah..... olsun mubarek muradımız hasıl ey Hak Tebarek sene 1177" kitabesi görülmektedir (Fot. 16). Şimdiye kadar fa: edilmemiş ve tarafımızdan tespit edilen kitabeden miladi 1763 yılında ev inşa ve süslemenin yapıldığı anlaşılmaktadır. Ancak sanatkarları hakkın(bilgimiz yoktur.

Evler, Türk-İslam düşüncesinin mimari yansımalarını barındırmaktadı Bir çok yerde olduğu gibi Harput'ta da bu tarihi değerler korunmaya muht durumdadır.

KAYNAKÇA

AYTAÇ İsmail 2004, "Harput/Elazığ Evleri", **Harvak**, S. 2, Elazığ, s. 22-24.

CEZZAR Mustafa 1977, **Anadolu Öncesi Türklerde Şehir ve Mimarlı** İstanbul.

DANIK Ertuğrul 2001, **Ortaçağda Harput**, Ankara.

DEMİRKOL Aysel 1999, " Geleneksel Harput Evlerinin Korunması ı Yaşatılması", **Dünü ve Bugünüyle Harput Sempozyumu Bildirileri**, C. Elazığ, s.357-364.

ELDEM Sedat Hakkı 1968, **Türk Evi Plan Tipleri**, İstanbul.

ELDEM Sedat Hakkı 1975, **Türk Evi Plan Tipleri**, İstanbul.

EVLİYA ÇELEBİ 1986, **Seyahatname**, (Çev. Zuhiri Danışman), C. III-I İstanbul.

GÜREN Mesut 1959, Türk Evinde Çıkma, İstanbul.

KOYUNLU Alpaslan 1982,"Yapı ve Yapı Öğeleri İle İlgili Yöresel Sözcükler (Elazığ-Altunova Yöresi)", Türk Etnografya Dergisi, S. XVII, Ankara, s.5-27.

KÜÇÜKERMAN Önder 1985, Kendi Mekanının Arayışı İçinde Türk Evi, II. Baskı, İstanbul.

KÜÇÜKERMAN Önder 1995, Anadolu Mirasında Türk Evleri, İstanbul.

SUNGUROĞLU İshak 1958, Harput Yollarında, C.1, İstanbul.

SUNGUROĞLU İshak 1968, Harput Yollarında, C. IV, İstanbul.

YAŞA Recep 1992, " Harput Evleri", Fırat Havzası Sanat Tarihi Sempozyumu Bildirileri, Elazığ, s. 187-191.

YILDIZ Mehmet 1965,"Harput Konakları ve Evleri",Yeni Fırat, S.25, Elazığ, s.23-24.

Dipnotlar

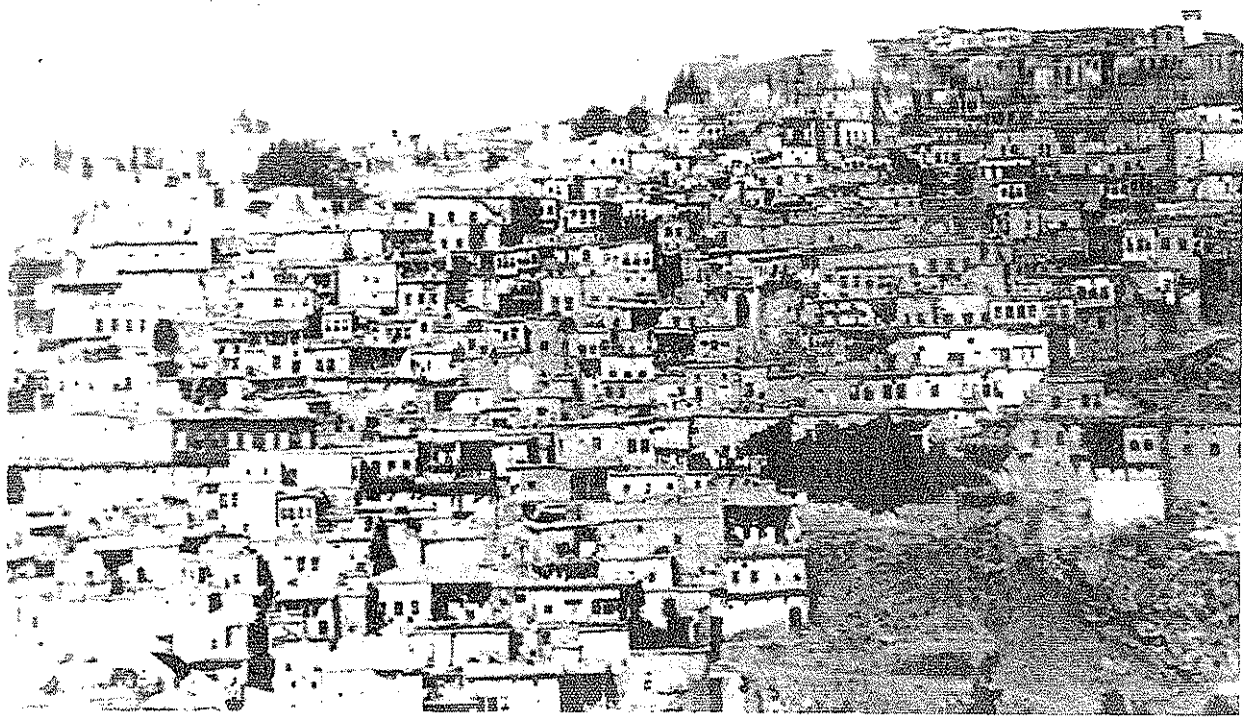
* F.Ü.Eğitim Fakültesi Ögretim Üyesi

[1] Harput Evleri hakkındaki ilk araştırmamız 1988 yılında , bu hatıra kitabını çıkardığımız Prof.Dr. Haşim Karpuz hocam ile yapılmış, ancak yayınlanmamıştır. Arada geçen süre içinde konu ile ilgili iki bildiri sunulmuş, bunlardaki bazı eksiklerden dolayı araştırmamızı yayınlamamız gerekmiştir. Daha önceki yayınlar için bkz. Recep Yaşa, " Harput Evleri", **Fırat Havzası Sanat Tarihi Sempozyumu Bildirileri,** Elazığ, 1992, s. 187-191; Aysel Demirkol, " Geleneksel Harput Evlerinin Korunması ve Yaşatılması", **Dünü ve Bugünüyle Harput Sempozyumu Bildirileri,** C.I,Elazığ 1999,s.357-364.

[2] Yapı ögelerinin yöresel adları için bkz.Alpaslan Koyunlu,"Yapı ve Yapı Öğeleri İle İlgili Yöresel Sözcükler (Elazığ-Altunova Yöresi)", **Türk Etnografya Dergisi**, S. XVII,Ankara 1982,s.5-27.

[3] Elazığ evleriyle ilgili özet bir yayın tarafımızdan yapılmıştır. Ismail Aytaç, "Harput/Elazığ Evleri", **Harvak**, S. 2, Elazığ, 2004, s. 22-24.

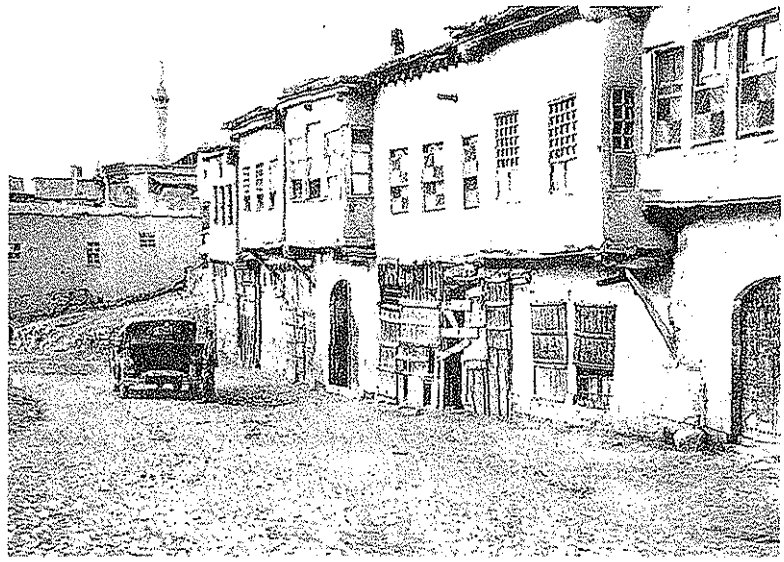
[4] Evin süslemeleri ile ilgili çalışmamız sırasında kitabeyi Ebru Ateş fark etmiş , Dr. Mehmet Erdem okumuştur.Kendilerine teşekkür ederim.

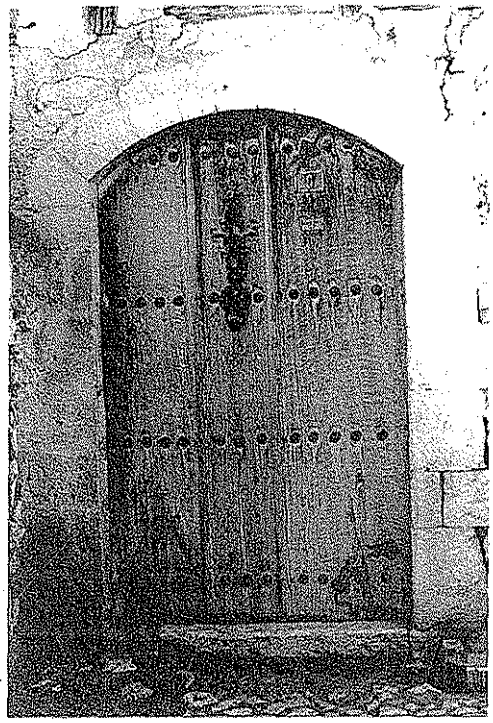
Fotoğraf 1. 19.yüzyılın sonlarında Harput Şehrine genel bakış

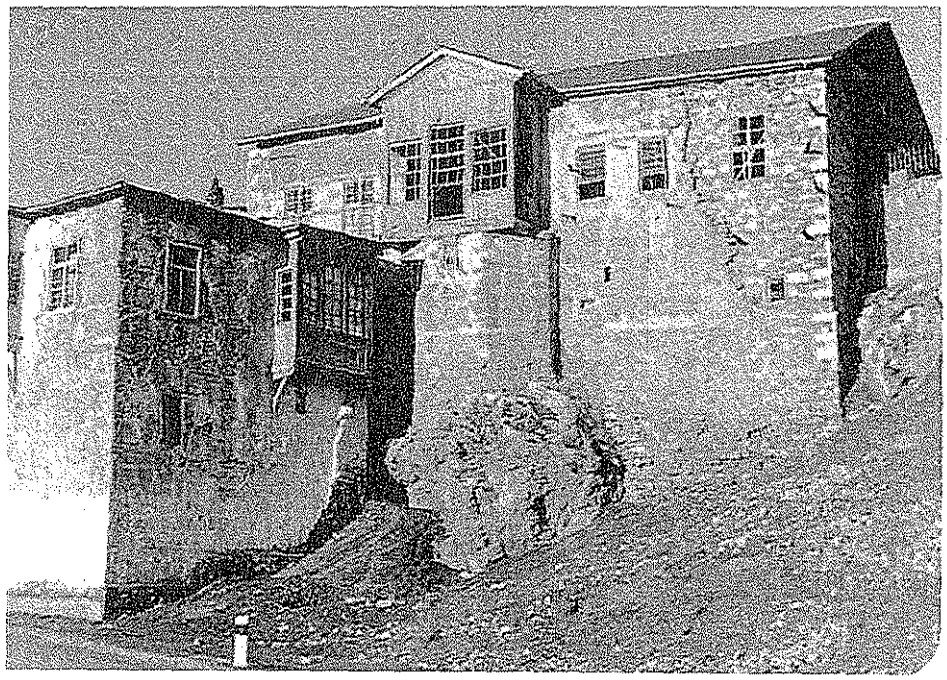
Fotoğraf 2. 19.yüzyılın sonlarında Harput Şehrine genel bakış

Fotoğraf 3. 20. yüzyılın başlarında Harput konakları

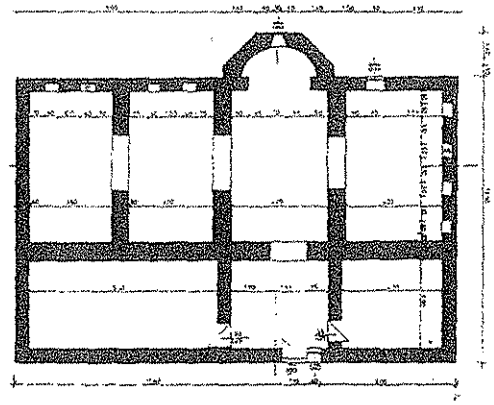
Fotoğraf 4. Harput evlerinde cümle kapısı

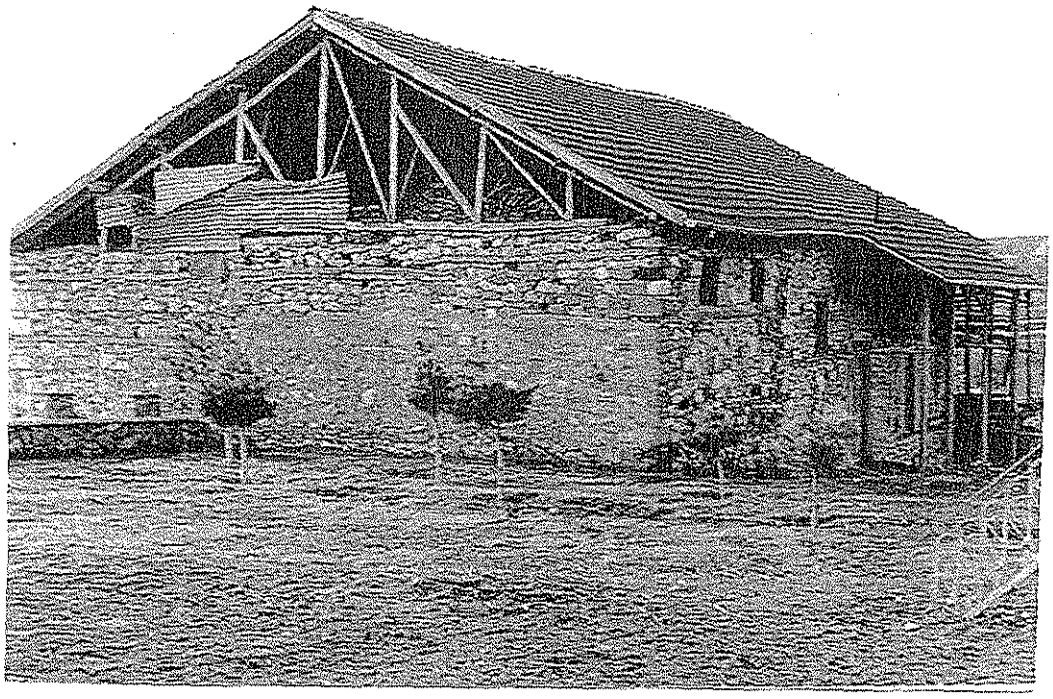
Fotoğraf 5. Harput'un girişinde Sunguroğlu Konağının selamlık kısmı

Fotoğraf 6. Sunguroğlu Konağı bodrum katı

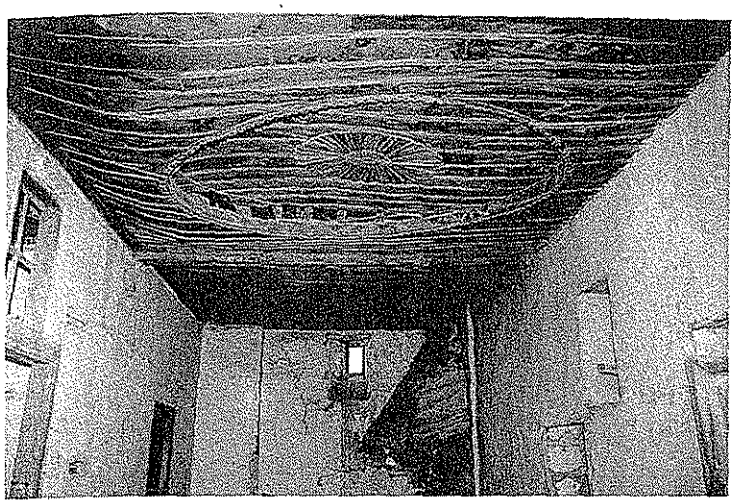
Plan 1. Sunguroğlu Konağı bodrum k planı (A.Demirkol'dan)

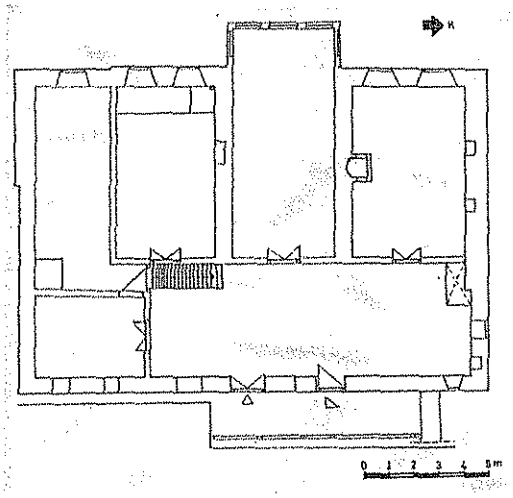
Fotoğraf 7. Sunguroğlu Konağının güneydoğudan görünüşü

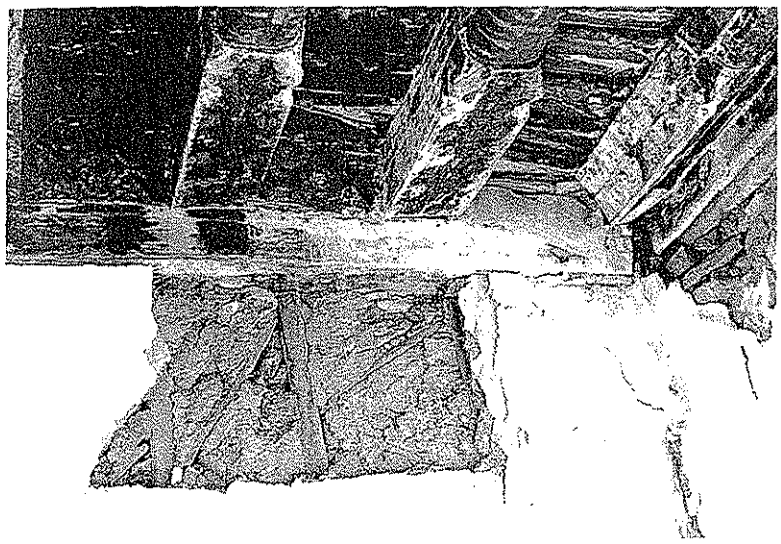
Fotoğraf 8.Selamlığın 1. kat kapısı

Fotoğraf 9.Sofanın batıdan görünüşü

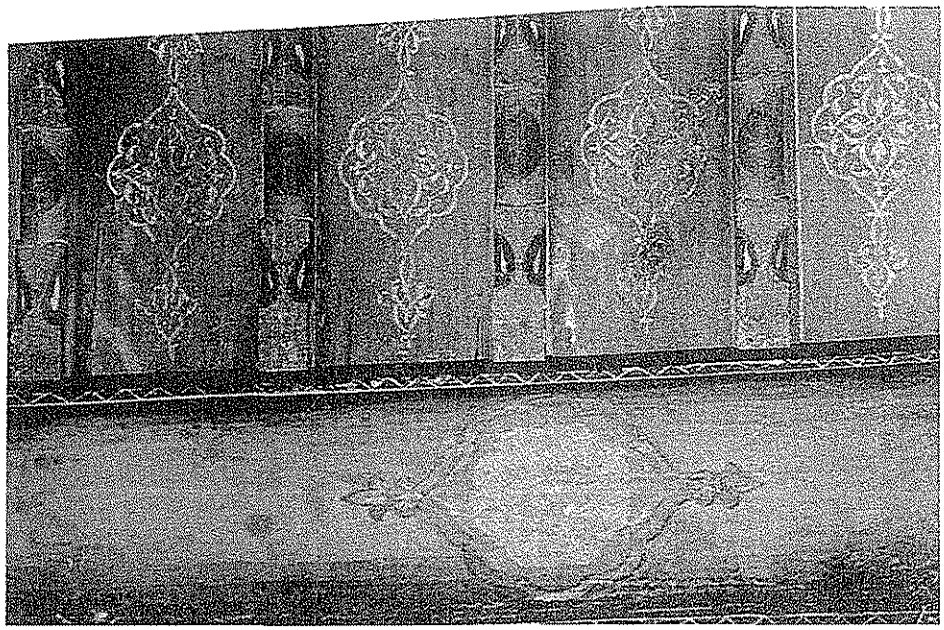
Plan 2. Sunguroğlu Konağı birinci kat planı

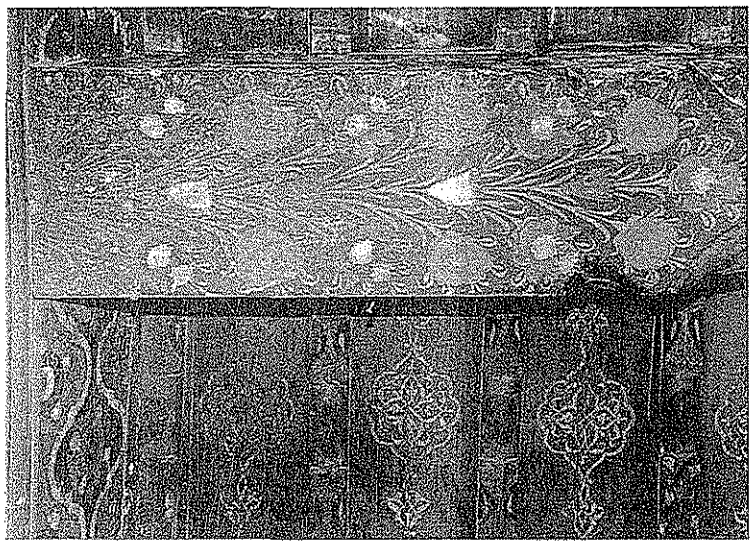
Fotoğraf 10. Güneybatı köşedeki odanın duvar örgüsü.

Fotoğraf 11. Güneybatı köşedeki odanın pencere ve tavanı.

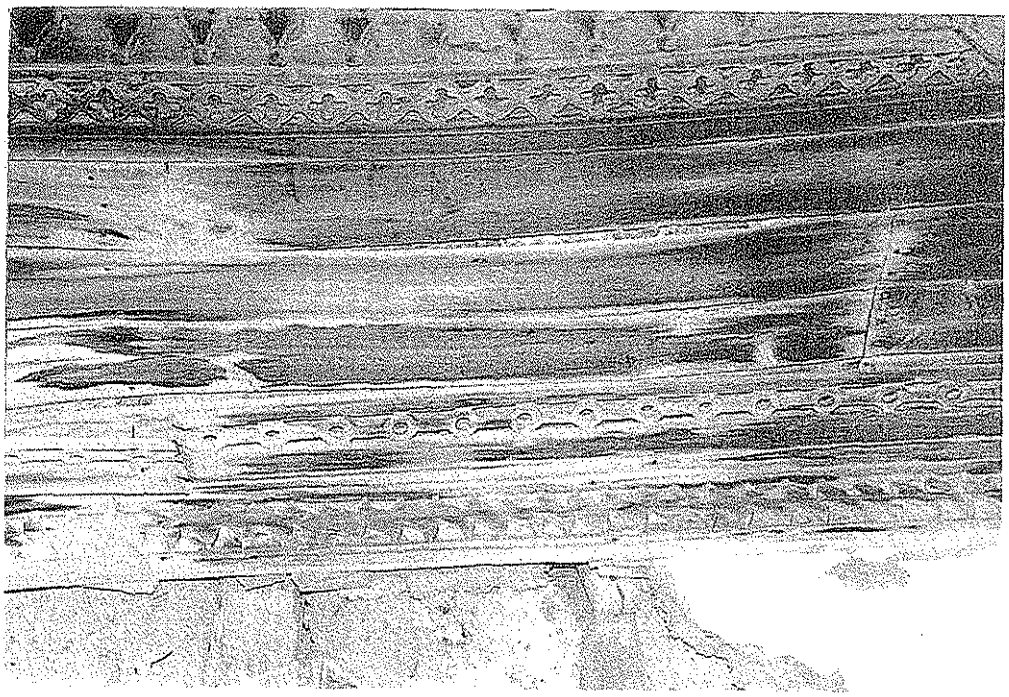
Fotoğraf 12.Güneyb köşedeki odanın tavanındaki kalemiş süslemeler

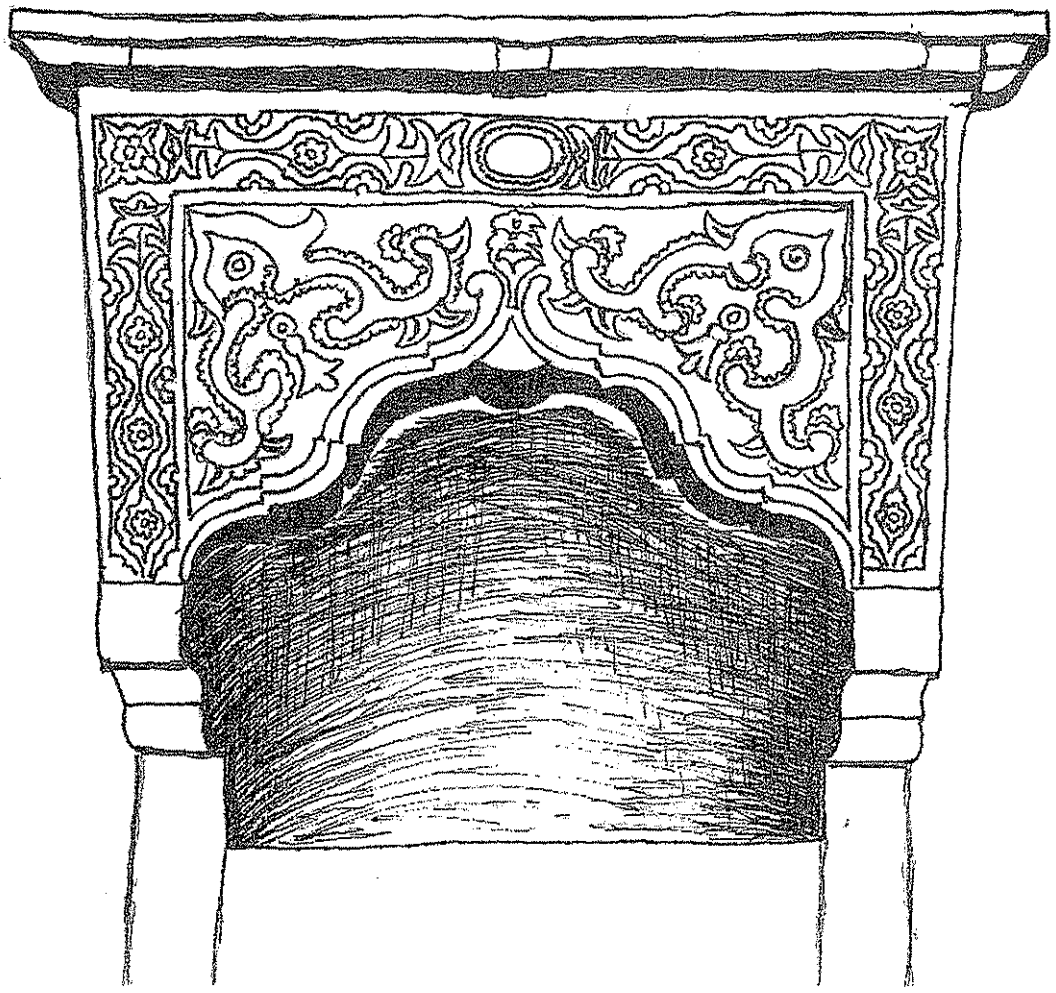
Fotoğraf 13.Güneybatı köşedeki odanın tavanındaki kalemişi süslemeler

Fotoğraf 14.Cumbalı od ahşap tavanı.

Fotoğraf 15.Cumbalı odanın tavanındaki ahşap oymalar.

Çizim 1. Kışlık odanın mermer şöminesinin süslemeleri

Fotoğraf 16.Sunguroğlu evi yapım kitabesi.